

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

תוכן

- א. הקורא את המגילה למפרע לא יצא.....1
- ב. קראה על פה.....2
- ג. קראה תרגום בכל לשון לא יצא אבל קורין אותה ללועזות בלעז.....3
- ד. והלועז ששמע אשורית יצא.....3
- ה. קראה סירוגין.....3
- ו. ומתנמנם יצא.....4
- ז. אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא.....4
- ח. היתה כתובה בסם ... על הנייר ... לא יצא עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו
5
- ט. למפרע ... וכן בהלל.....6
- י. וכן בקריאת שמע.....7
- יא. קריאת שמע ... בכל לשון.....8
- יב. הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא.....9
- יג. תפלה מנא לן ... שמונה עשרה ברכות .. על הסדר ביבנה.....10
- יד. מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תיקנו שמונה עשרה ברכות על הסדר.....11
- טו. מניין שאומרים אבות ... ומה ראו לומר קיבוץ גלויות לאחר ברכת השנים.....11

דף יז.

א. הקורא את המגילה למפרע לא יצא

הקורא את המגילה למפרע¹, כלומר שקרא הפסוקים האחרונים, קודם שקרא הפסוקים הראשונים, ואפילו רק פסוק אחד. וכן כשקרא פרשה שניה קודם לראשונה לא יצא².

קרא פסוק א' ודילג השני וקרא שלישי ואח"כ חזר וקרא השני, לא יצא. מפני שקרא למפרע פסוק אחד.

¹ שו"ע ונו"כ תר"ן ו

² מ"ב שם כא

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

ואם שכח ודילג פסוק כיצד יעשה, מתחיל מפסוק שני ששכח, וקורא על הסדר. ואין צריך לחזור מפסוק ראשון רק קורא פסוק שני ושלישי רביעי, והוא הדין בדילג תיבה, על דרך משל ויהי אחשורוש בימי, אין צריך להתחיל ויהי, אלא מתחיל בימי אחשורוש³.

וכן אם קרא אחר הדילוג כל המגילה או ענין אחד, ואח"כ קרא פסוק הנדלג לא יצא, וכן אם קרא תיבה אחת למפרע, כל זה בכלל למפרע וצריך לחזור ולקרוא על הסדר⁴.

אם מיד אחר שבירך דילג, ולא התחיל מתחילת המגילה צריך לחזור ולברך, ולקרוא מתחילתה⁵. אך אם התחיל, ודילג אח"כ, אינו חוזר ומברך.

ואם אינו יודע באיזה מקום טעה, יחזור לראש הפרשה שנפל לו הספק⁶.

לפיכך מי שלא שמע מאת הבעל קורא, יקרא מיד לעצמו מתוך חומש, ואם לא עשה כן ונזכר לאחר שהמשיך הבעל קורא, אינו יכול לחזור ולקרוא אותה מילה שלא שמע בלבד שהרי זה קור למפרע, אלא צריך לקרוא ממנה והלאה, ולמהר להגיע למקום בו אוחז הבעל קורא.

ב. קראה על פה

הקורא⁷ את המגילה על פה, לא יצא ידי חובתו, וזה דוקא אם קרא בע"פ את כל המגילה או רובה⁸, אבל אם קרא מקצתה בעל פה כשרה דייעבד, ולהלן דף יח: יבואר בעזרה"ת שאפילו אם היתה סיבת קריאתו בע"פ מפני שהסופר השמיט בה איזה תיבות באמצעה, עד הציה, והוכרה הקורא לקרותם בע"פ אף שלכתחלה אינו נכון לקרות במגילה שחסרה תיבות מ"מ בדיעבד יצא.

מי שתופס⁹ בידו מגילה שאינה כשרה, לא יקרא עם שליח ציבור, שמא יתן השומע לבו לזה הקורא, ולא לש"ץ, ועוד לפי שנותן דעתו בקריאתו ואינו משגיח למה שאומר הש"ץ כיון שהוא עסוק בקריאתה¹⁰, אלא שומע ושותק.

³ פמ"ג תרין משב"ז ס"ק י

⁴ מ"ב שם כב מהט"ז ופמ"ג

⁵ ביאור החכה שם ד"ה הקורא

⁶ מ"ב ס' תכב ס"ק כז גבי הלל ומסתברא דה"ה הכא

⁷ שו"ע ונו"כ שם ג ז

⁸ מ"ס שם ז

⁹ שו"ע ונו"כ שם ד

¹⁰ מ"ב שם יג

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

ולפי הטעם הראשון אם קורא רק לאדם אחד רשאי לקרות עם הקורא מתוך מגילה פסולה או מתוך חומש, אבל יש מחמירין לחשוש לטעם השני וממילא גם באדם אחד לא יקרא עם הבעל קורא.

וכן לא יסייע שום אדם על פה לחזן מהטעמים הנזכרים, ולהחמירים הנ"ל אפילו ביחיד¹¹. אותן הפסוקים שקורין הקהל כגון איש יהודי הָיָה בְּשׁוֹשֵׁן הַבֵּיָרָה וגו', כמבואר לעיל דף טז: עריך החזן לחזור ולקרותם מתוך מגילה כשרה, שאם לא כן הרי קריאת העיבור שאין לו מגילה כשרה, היא קריאה בעל פה, ובדיעבד אם לא חזר וקרא יצאו ידי חובה¹².

כתב הפמ"ג¹³ כל ירא שמים, נכון שיהיה לו מגילה כשרה בידו ולקרוא מלה במלה בלחישא, שא"א לשמוע מן הש"ץ הכל, ולכתחילה יש לקרותה כולה מתוך הכתב ולא בעל פה. ובפרט שהנערים מבלבלים.

ג. קראה תרגום בכל לשון לא יצא אבל קורין אותה ללועזות בלעז

יתבאר להלן דף יח. בעזה"ת

ד. והלועזי ששמע אשורית יצא

הלועזי¹⁴ ששמע את המגילה הכתובה בלשון הקודש ובכתב הקודש כלומר בכתיבת סת"ם, אף על פי שאינו יודע מה הם אומרים, יצא ידי חובתו. שהרי האחשתרנים בני הרמכים גם אנו לא יודעים מהו אלא לא בעינן אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא ואפילו לכתחלה נמי ומשו"ה יוצאין ג"כ הנשים ועמי הארץ. כמבואר בגמ' להלן דף יח.

ואם שינה בה אף איזה תיבות ללשון אחר פסולה לכמה פוסקים¹⁵.

ה. קראה סירוגין

¹¹ בא"ר דמצדד גם בזה להחמיר אפילו בשקורא להוציא יחיד דשמא יתן דעתו למה שקורא בע"פ בעצמו ובתוך כך ישתמט ממנו כמה תיבות שקורא הש"ץ. מ"ב שם יד

¹² שהרי בדיעבד קרא מקצתה בעל פה יצא ידי חובה כנזכר. מ"ב שם טו מהב"י

¹³ מ"ב שם כו

¹⁴ שו"ע ונו"כ שם ה

¹⁵ ומקורו ממגילה דף ט מקרא שכתבו תרגום וכתבו מקרא, ואף על גב דאפילו חסר וקרא בע"פ כשר כתבו הראשונים דשאני הכא דהוי כמוזיף מתוכו והריטב"א מצדד להכשיר בזה וצ"ע. ביאור הלכה שם

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

יתבאר להלן דף יח. בעזרה"ת

ו. ומתנמנם יצא

קראה¹⁶ מתנמנם, הואיל ולא נרדם בשינה¹⁷, יצא, ומוציא אחרים אם נשמעים הדברים היטיב וכיון בתחילת קריאתו להוציאם¹⁸. ולהלן דף יח: יבואר שמתנמנם הנו כגון שכשקוראים לו עונה איך אינו יודע להשיב סברא על שאלה ואם יזכירו לו ייזכר¹⁹.

וכל זה בקורא מתנמנם או שומע מהקורא שמתנמנם אבל אם שמעה כשהוא עצמו מתנמנם, לא יצא שודאי החסיר כמה תיבות שלא שמע²⁰.

ז. אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא

הקורא²¹ את המגילה צריך שיכוין להוציא השומע, וצריך שיכוין השומע לצאת, והכונה מעכבת אפילו בדיעבד²².

אין צריך²³ לכוין בכל מהלך הקריאה לצאת או להוציא אלא קודם שמתחיל לקרוא יכוין על כל הקריאה זה לצאת וזה להוציא ויותר א"צ לכוין בכל הקריאה

אם הקורא ש"צ מסתמא דעתו על כל השומעים, אפילו הם אחורי בית הכנסת.

צריך השומע להאזין אוזנו ולשמע כל תיבה ותיבה מפי הקורא ואם חיסר הקורא אפילו תיבה אחת וכן אם השומע חיסר תיבה אחת לשמוע לא יצאו וצריך לחזור.

¹⁶ שו"ע ונו"כ שם יב

¹⁷ ואין חילוק בין תחלת שינה לסוף שינה. ביאור הלכה שם סעיף יב

¹⁸ מ"ב שם מ

¹⁹ ובפמ"ג כתב דצ"ל דמ"מ יכול לכוין לצאת דמצות צריכות כונה, אך לעניות דעתי זהו דוחק, דרש"י פירש על ולא ידע לאהדורי סברא, משום שהוא בא מבינת הלב, ואם כן איך נימא דאזי יכוון במהשבתו לצאת, ואפשר לומר בפשיטות, דלכוון לצאת אין צריך בכל תבה, אלא בתחלת הקריאה יכוון בדרך כלל לצאת בקריאה זו, וזה פשוט דנמנם אינו מצוי קודם שהתחיל לקרות אלא בתר שהתחיל, ואם כן אתי שפיר. שער

הציון שם ס"ק למ

²⁰ מ"ב שם מא

²¹ שו"ע ונו"כ שם יד

²² מ"ב שם מה

²³ מ"ב שם

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

מי שנמצא בבית הכנסת תולים שמן הסתם כוונתו לצאת, אך מי שמחוץ לבית הכנסת אם לא כיון כדי לשמוע, לא תלינן בסתם שכוונתו לצאת²⁴.

ח. היתה כתובה בסם ... על הנייר ... לא יצא עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו

אין כותבין²⁵ המגילה אלא בדיו הידוע לסופרי הסת"ם²⁶, על הגויל או על הקלף, כספר תורה²⁷. כמבואר במסכת שבת דף עט: שג' עורות הן גויל, וקלף, ודוכוסטוס. ואין כותבין על הקלף אלא במקום בשר ואם כתב במקום שער פסול.

גויל – עור בהמה או חיה, שהעבירו השער ממנו ומכשירים את מקום השיער לכתובה ומלחוהו במלח ועיבדו אותו בקמח ובעפצים וכיוצא בהם מדברים שמכווצים את העור ומחזקים אותו, הוא הנקרא גויל, והוא שלא חילקו אותו בעביו לשנים, כדרך שהעבדנים עושים, אלא שהוא שלם, בלי שום קילוף ותיקון, ולא נחתך ממנו ולא נלקח ממנו בעביו כלום כדי להשוותו ולתקנו, ועל שם כך נקרא גויל, שכל דבר שלם ובלתי מתוקן נקרא גויל, כדרך שאבנים שלימות, וכותבין במקום השיער ולא במקום הבשר.

קלף – הוא החלק החצון של העור של העור בצד השיער, שכשמחלקין את הגויל לשנים ומפרידים אותו מהחלק הדבוק לבשר, חלק חיצון זה הוא שנקרא קלף, וכותבין עליו בצד הפנימי שכלפי הבשר.

דוכוסטוס – החלק הפנימי של העור שבצד הבשר ונקרא דוכוסטוס כי דוך הוא מקום בלשון ארמי וסוסטוס הוא בשר בלשון יון וביאורו "מקום בשר" וכשחולקין את העור לשבניים ומפרידים את החלק החיצון של צדד השיר החלק הנותר הסמוך לבשר הוא הדוכוסטוס, וכותבין בו בצד החצון שכלפי השיער והכלל שבשניהם כותבים במקום שנחלק.

²⁴ מ"ב שם מט

²⁵ שו"ע ונו"כ תרצא א ב

²⁶ ואם כתבה במי עפצים וקנקנתום, כשרה.

²⁷ הלכה למשה מסיני שיהיו כותבים ספר תורה על הגויל, שלפי מעלתה כותבים על עור שלם. וספר תורה שכתב משה היה על הגויל. ואם כתב על הקלף כשירה ואילו בתפילין הלכה למשה מסיני שאין תפילין נכתבות אלא על הקלף, ולא על הדוכוסטוס ולא על הגויל, ואם שינה פסול.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

בימינו אין אנו בקיאין בחלוקת העורות אלא מצד הבשר גוררים הרבה את חלק הדוכסוטוס, עד שאין נשאר אלא הקלף וכיון שלא ניתן לנו השיעור המדוייק כמה מהעובי הוא 'קלף' וכמה 'דוכסוטוס', לכן יש לגרר כמה שיותר מצד הבשר וכמה שפחות מצד השיער.

מעבדי העורות בימינו מורידים זולת השיער גם עוד שכבה עליונה הנקראת 'ליצה', והסופרים המומחים אומרים שלולא הורדה זו מתהוים עם הזמן סדקים בדיו עקב קשיות הקלף ועלולים לפסול הכתיבה, אך אמנם אם שכבת הליצה מגיעה עד קרוב לחצי עובי הקלף יש לדון בכשרותו.

וכותבים על הקלף בעדו הפנימי ולא בעד השערות, וסימן לדבר 'כבוד אלקים הסתר דבר'. וקלפים שלנו הם יותר מובחרים מגויל שהקלף הוא נאה וקל יותר, כי הגויל לא הוסר ממנו כי אם השיער ובעד השני לא הוסר כלום גם הגויל כבד יותר מדאי, לכך המנהג לכתוב ס"ת או מגילה על הקלף, וכותבין עליהם לכתחלה לעד בשר. ואין כותבין עכשיו על הגויל, ואם שינה וכתב על קלפים שלנו במקום שער, פסול אך יש מקילין בזה ולכן בדיעבד אם טעה וכתב על צד השיער יש להקל בשעת הדחק כשאין מגילה אחרת.

כתבה בשאר מיני דיו וכ"ש במיני דיו צבעונים, פסולה.

היתה כתובה על הנייר או על עור שאינו מעובד, או שכתבה כותי או אפיקורס, פסולה.

ט. למפרע... וכן בהלל

מדכתיב (תהלים קיג פסוק ג) מְפָרַח שָׁמֶשׁ עַד מְבֹאֵז מְהַלֵּל שֵׁם ה' לְמִדְרוֹ הַזֶּה מֵהַשְּׁמֶשׁ הַיּוֹלֵכֵת כִּסְדֵר מִמְזֵרַח לְמַעֲרָב כֵּן הַהִילֹל צָרִיךְ לִהְיוֹת כִּסְדֵר דּוּקָא וְלֹא לְמַפְרַע, וְהַקּוֹרֵא²⁸ הַלֵּל שְׁלֵם בְּמוֹעֲדִים וּבַחֲנוּכָה לְמַפְרַע, לֹא יֵצֵא. ויחזור ויברך. לפיכך טעה, יחזור למקום שטעה בו. שאם דילג פסוק אחד ונזכר אח"כ לא יאמרנו במקום שזכר, שהרי זה קריאה למפרע אלא יתחיל מאותו פסוק ויאמר על הסדר עד סוף, ואם אינו יודע באיזה מקום טעה יחזור לראש הפרשה שנפל לו הספק²⁹.

ולכו"ע דין זה הוא בסדר הפסוקים אבל אם הקדים פרשה לחברתה אף על פי שאינו רשאי י"א שיצא אבל כמה אחרונים מחמירים גבי הלל אפילו בפרשיות כיון דסמוכים הם זה לזה בתהלים. ועל כן נכון להחמיר בזה ולחזור ולקרוא בלי ברכה.

²⁸ שו"ע ונו"כ תכב ו

²⁹ דכיון שהוא מברך על ההלל ויש בזה משום חשש דלא תשא וגו' אם לא יחזור ויקרא והוא כעין ספק בדאורייתא וצ"ע. ביאור הלכה שם ד"ה למקום.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

בימים שקוראים הלל בדילוג, כלומר בר"ח ובימי חול המועד פסח ושביעי של פסח, על אף שיש להחמיר לחזור ולקרוא אם קרא למפרע³⁰, אך לא יחזור ויברך.

י. וכן בקריאת שמע

כבר התבאר במסכת ברכות דף טו. שאם קרא קריאת שמע למפרע³¹, כלומר ששינה סדר הפסוקים וכל שכן את סדר המילים, והקדים את המאוחר. לא יצא. שנאמר (דברים ו פסוק ו) וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגו' בהווייתן יהו. ואף פרשת ויאמר, שאינה אלא מדרבנן. כשתקנו רבנן לאומרה משום מצות זכירת יציאת מצרים, ג"כ כעין זה תקנוה³².

ולכן אם דילג פסוק אחד ואפילו תיבה ואות אחת, והמשיך קריאתו ונזכר שטעה, חוזר לתחילת אותו הפסוק שטעה, ומהנכון שמשם ואילך יקרא שוב על הסדר, אם כי מדינא מספיק שיקרא משם עד סוף הפרשה.

ואם קרא פסוק וְהָיוּ הַדְּבָרִים וְגו' קודם וְאֶתְּבֹתָ וְגו', יחזור ויקרא רק פסוק והיו הדברים ולא ואתהבת, ואף שבעת הקריאה קראה אחר והיו הדברים מ"מ עכשיו הוא כסדרן³³.

³⁰ שלכאורה הש"ס לא קאי אלא אומנים שמחוייב לקרותן דבהן שייך לומר יצא או לא יצא משא"כ בימים שאין גומרין והוא רק מצד מנהגא בעלמא מאי שייך יצא או לא יצא וא"כ מנ"ל להשו"ע להעתיק הדין לגבי ר"ה. ועוד לכאורה למפרע נקרא אם דילג פסוק אחד באיזה קאפיטל ואחר שאמר אחריו איזה פסוקים נזכר מדילוגו ואמר שם זה הפסוק וקשה לי הכא גבי הלל דר"ה שקוראין אותו בדילוג מאי נ"מ אם חיסר פסוק אחד הלא בודאי לענין דילוג אינו מיוחד שידלג דוקא קאפיטל לא לנו דה"ה אם עושה דילוג אחר כמו שכתב הרמב"ם ואולי גבי הלל למפרע כיון דנפקא לן בנמרא זה מקרא דממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ד' מה השמש הולך כסדר ממזרח למערב ואינה הולכת למפרע בן ההילול צריך להיות כסדר דוקא גרע זה מאם חיסר פסוק אחד לגמרי. ולולי דבריהם היה נ"ל לומר דהאי למפרע מיירי באופן זה דוקא כגון שחיסר פסוק ראשון מן הלל והתחיל פסוק שני ואח"כ אמר פסוק ראשון ואו לפי מה שכתב הפר"ח דכאן שייך שם למפרע גם לענין פרשיות ויצויר שקרא קאפיטל בצאת ישראל קודם קאפיטל ראשון וענין זה של למפרע לא נוכל להכשירו מטעם דילוג דילוג נקרא שהתחיל כראוי ודילג באמצע וכן משמע בנמרא רב איקלע לבבל חזינהו דקא קרו הלל סבר לאפסוקינהו כיון דחזי דקמדלגי וכו' משמע דבהתחלת הלל קראו כראוי. והנה למעשה בודאי יש להחמיר בכל גונו שקרא למפרע לחזור ולקרות כמו שכתב הב"י ומ"א אבל לענין ברכה בודאי יש לזוהר שלא לחזור ולברך, וכמו שכתבנו מתחלה ובפרט היכא שקורא ביחיד דבלא"ה דעת כמה ראשונים שלא לברך. ביאור הלכה שם ד"ה למפרע

³¹ שו"ע ונו"כ סד א

³² מ"ב שם א

³³ ביאור הלכה שם ד"ה בד"א

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

ואם מחשבתו היתה תפוסה בדברים אחרים ואינו יודע כלל היכן עומד ועד היכן אמר, צריך לחזור ולקרוא מהמקום שיודע שבודאי אמר, על הסדר עד סוף קריאת שמע, ובלבד שזכור לו שכיון בפסוק ראשון, שאם לא כן חוזר לשם.

במה דברים אמורים, בסדר הפסוקים. וכ"ש אם סירס את התיבות. אבל אם הקדים פרשה לחברתה, אף על פי שאינו רשאי, יצא לפי שאינה סמוכה לה בתורה. ואינו אלא תקנת חכמים שהם סדרום כד³⁴, כמו שאמרו למה קדמה שמע לוהיה אם שמוע, כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה, ואח"כ יקבל עליו עול מצות וכו'.

וכשעתותיו בידו ולא יפסיד תפילת הציבור, עדיף שיחזור לומר כל הפרשיות על הסדר, כי על פי הסוד צריך להיות דווקא כסדרן³⁵.

יא. קריאת שמע ... בכל לשון

כבר התבאר במסכת ברכות דף יג: שיכול לקרוא קריאת שמע בכל לשון³⁶. ודוקא שמבין באותו הלשון³⁷, ויזהר מדברי שיבוש שבאותו לשון, וידקדק בו כמו בלשון הקודש.

והוא הדין גם בתפלה, ובברכת המזון, בקידוש, וברכת המצות והפירות³⁸.

³⁴ מ"ב שם ג ועיין בביאור הגר"א המדרבנן לא יצא בכל גווי וכן בהפמ"ג במ"ז מפקפק בזה דאימא דמדרבנן לא יצא. ודע דהפמ"ג הניח בצ"ע בעיקר הדין למה בכתובת הפרשיות פסק השו"ע ביו"ד בסימן רפ"ח וגם הרמב"ם גופא דפסול שלא כסדרן אף דשם גם כן אין הפרשיות סמוכות זה אחר זה והכא יצא ונ"ל בפשיטות ליישב כיון דבתורה נכתב והיה אם שמוע בפ' עקב אחר שמע שבפ' ואתחנן אם יכתוב והיה א"ש קודם מקרי שלא כהוייתן ולכן שם פסול משא"כ בעניננו הוא רק תקנת הו"ל. דשם כיון דארבע פרשיות שבתפילין וב' פרשיות שבמזוזה מעכבות זו את זו כדאיתא במנחות כ"ז במשנה אם כן אם חיסר פסוק אחד או פרשה אחת הרי הוא כאלו לא כתב כלל ולכן אמרינן דמה שגילתה לנו התורה דבעינן כסדרן משא"כ בעניננו אם לא קרא רק פרשה ראשונה בודאי יש לו עכ"פ מצוה דקבלת עול מ"ש אף אם לא קרא השניה של קבלת עול המצות אף אם נאמר דשתייהן דאורייתא אין מעכבין זו את זו שהרי בכל אחת כתוב צווי בפני עצמה וכל פרשה ופרשה מורה על ענין מיוחד בפני עצמו לכן אמרינן דכונת הכתוב והיו הוא רק על הפסוקים שבכל פרשה וכ"ז אפילו אם שתייהן דאורייתא וכ"ש אם נאמר דפרשה אחת מן התורה בודאי לא קאי והיו רק על הפסוקים שבפרשה זו. ומ"מ מדרבנן בודאי לא יצא אפילו אם שינה הפסוקים בפרשה ב' ונ". ביאור הלכה שם

ד"ה אע"פ

³⁵ כה"ח ס"ק ג

³⁶ שו"ע ונו"כ סב ב

³⁷ ודע עוד דנ"ל בפשיטות דאותן דברים הנאמרים בכל לשון הוא דוקא אם אנשי אותו המדינה מדברין כך אבל אם אנשי המדינה אינם יכולין לדבר זה הלשון ורק הוא ועוד איזה אנשים יחידים יודעים זה הלשון זה לא נחשב לשון כלל למדינה זו שאינה מכרת בזה הלשון דבשלמא לשה"ק הוא לשון מצד העצם משא"כ שאר לשון איננו כ"א מצד הסכם המדינה וכיון שאין אנשי המדינה זו מכירין בלשון זה לא נקרא לשון כלל. ביאור הלכה שם

³⁸ מ"ב שם ג

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

וכ"ז מצד הדין, אבל למצוה מן המובהר הוא דוקא בלשון הקודש³⁹.

ובמינו אף מצד הדין יש ליזהר שלא לקרותה בלשון אחר כ"א בלשון הקודש. כי יש כמה וכמה תיבות שאין אנו יודעים איך להעתיקם היטב. כגון תיבת ושנתם יש בו כמה ביאורים אחד לשון לימוד. ואחד לשון חידוד. כמו שאמרו חז"ל שיהו ד"ת מחודדין בפיד, שאם ישאלך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו. וכן כמה וכמה תיבות שבק"ש שאין אנו יודעין היטב ביאורו בלשון אחר. כגון תיבת לטוטפות וכדומה⁴⁰.

אבל כשאנו קוראין שמע בלשה"ק, וכן בתפלה וברכת המזון וקידוש ושאר ברכות. אפילו אם אינו מבין הלשון יצא. שזה אינו מצוי שבן ישראל לא ידע ביאור הפסוק ראשון שבק"ש, שהכונה בו לעיובא⁴¹.

דף יז:

י. הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא

כבר התבאר במסכת ברכות דף טו. שצריך⁴² לכתחילה מדרבנן ולדעת הראב"ד הובא בהידושי הרשב"א מדאורייתא⁴³ להשמיע לאזנו בק"ש, וה"ה בברכותיה⁴⁴ מה שמוציא בפיו. ואם לא השמיע לאזנו, יצא.

ומה שיוציא הוא בלבד שיוציא בשפתיו. כלומר שיתוך⁴⁵ התיבות היטב על ידי חמשה מוצאות הפה (לשון, שפתים, חיך, גרון, שיניים). אך אם הרהר בלבו או רק מנענע שפתיו בעלמא אין זה אלא בגדר הרהור ולא יצא, שקיים בדינו לענין הלכה שהרהור לאו כדיבור דמי⁴⁶ (כלומר שהרהור אינו נחשב כדיבור).

אם מתפלל במקום שיש רעש מציבור המתפללים או מכל דבר אחר, יש להחמיר⁴⁷ ולהרים קולו עד שישמיע לאזנו.

³⁹ שם בשם הב"ה

⁴⁰ שם

⁴¹ שם

⁴² שו"ע ונו"כ שם ג

⁴³ מ"ב שם ד

⁴⁴ מ"ב שם ה

⁴⁵ שו"ת שאילת שאול ח"א סי' י"ב, ובס' הליכות שלמה פ"ז אות י'.

⁴⁶ מ"ב שם ו

⁴⁷ כה"ח ס"ק ז

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

צריך שליח צבור להשמיע קולו בשמע ישראל⁴⁸. כדי שישמעו הקהל, וימליכו שם שמים יחד. מי שמחמת חולי, או שאר אונס, אין באפשרותו לדבר, ראוי שישתדל לשמוע הברכות וק"ש ותפילה מאחר, ובכוונה לצאת ולהוציא⁴⁹.

אך אם אין לו ממי לשמוע או שאינו יכול לשמוע מאחר יקרא ק"ש בלבו, ויוצא. והקב"ה יקבע לו שכר עבור זה, אבל בעצם אינו יוצא בזה. על כן כשיסתלק האונס אם עדיין לא עבר זמן ק"ש מחוייב לחזור ולקרואה.

ואף לכתחלה יעשה כן אם הוא במקום שאינו נקי לגמרי, ואינו יכול לנקותו משום אונס, שיהרהר בלבו. ובלבד שלא יהא מקום מטונף לגמרי. שאסור להרהר בדברי תורה במקום מטונף לגמרי.

ואם המקום ההוא מטונף לגמרי, לא ירהר נוסח קריאת שמע או הברכה. רק יחשוב בלבו שמחוייב ואינו יכול לקיים, ויעטער על זה. וד' יראה ללבב ליתן לו שכר המחשבה כיון שהוא אונס. ופשוט שהשותין בבית המרחץ שלא כדון עושים, שהרי שם אסור אפילו להרהר, וגם אינו אונס לשתייה זו.

ירא שמים יחמיר לעצמו לכל ברכות הנהנין והמעוות⁵⁰ וכל שכן לענין קריאת שמע ותפילה, שאם נסתלק האונס שמחמתו לא יכל לומר בפיו, ועדיין לא חלף זמן חיוב הברכה, או התפילה, שיברך או יתפלל בפיו כדון וכהוגן, ואין לחשוש לברכה לבטלה, דלענין הזכרת שם שמים לבטלה (לאו דלא תשא) לכו"ע 'הרהר לאו כדיבור דמי'.

יג. תפלה מנא לן ... שמונה עשרה ברכות .. על הסדר ביבנה

אם⁵¹ בשוגג דילג לגמרי או טעה בענין שצריך לחזור מחמת זה⁵² בברכה אחת מהאמצעיות, אינו צריך לחזור אלא לראש הברכה שטעה או שדילג, ומשם ואילך יחזור על הסדר.

ואפילו אם לא נזכר עד אחר כמה ברכות, צריך לחזור ולומר כולן אחריה, שאם יאמר אותה ברכה לבדה במקום שזכר, נמצא ששינה סדרן של

⁴⁸ שו"ע שם ה

⁴⁹ הליכות שלמה פ"ז אות י' בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, שו"ת שבט הקהתי ח"ד סי' ל"ד

⁵⁰ כמבואר בביאור הלכה שם ד"ה יצא

⁵¹ שו"ע ונו"כ ק"ט ג

⁵² מ"ב שם יג. דנכלל בשני אופנים א' שלא השלים את הברכה כדון כגון שלא חיתמה כדון או שחיסר איזה דבר שהוא עיקר הברכה כגון שלא אמר טו"מ בימות הגשמים. ב' אם אמר איזה דבר שהוא מקלקל את הברכה כגון שאמר טו"מ בימות החמה וכה"ג. ביאור הלכה שם.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

ברכות ולא יצא ידי חובה, שסדר ברכות הוא מאנשי כנה"ג וסמכו סדרן על המקראות.⁵³

ואם נזכר בטעותו בעוד שהוא עומד עדיין בהברכה, יחזור למקום שטעה לבד.⁵⁴

יד. מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תיקנו שמונה עשרה ברכות על הסדר

כיון שגלו ישראל⁵⁵ בימי נבוכדנצר הרשע, נתערבו בפרס ויוון ושאר האומות, ונולדו להם בנים בארצות הגוים, ואותן הבנים נתבלבלו שפתם והיתה שפת כל אחד ואחד מעורבת מלשונות הרבה, וכיון שהיה מדבר אינו יכול לדבר כל צורכו בלשון אחת אלא בשיבוש, שנאמר (נחמיה יג פסוק כד) וּבְנֵיהֶם חָצִי מְדַבֵּר אֲשֻׁרִית וְאֵינָם מְפִירִים לְדַבֵּר יְהוּדִית וְכָל־שׁוֹן עִם וּמִפְנֵי זֶה כִּשְׁהִיָּה אֶחָד מֵהֶן מֵתַפְלֵל תִּקְצַר לְשׁוֹנוֹ לְשֹׂאֵל חֲפָצִיו אוֹ לְהַגִּיד שֶׁבַח הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ עַד שִׁיעֲרָבוּ עִמָּה לְשׁוֹנוֹת אַחֲרוֹת.

וכיון שראה עזרא ובית דינו כךשהם מאה עשרים זקנים וביניהם כמה נביאים⁵⁶, עמדו ותקנו להם שמונה עשרה ברכות על הסדר⁵⁷, שלש ראשונות שבה לה' ושלש אחרונות הודיה, ואמצעיות יש בהן שאלת כל הדברים שהן כמו אבות לכל חפצי איש ואיש ולצרכי הציבור כולן, כדי שיהיו ערוכות בפי הכל וילמדו אותן ותהיה תפלת אלו העלגים תפלה שלימה כתפלת בעלי הלשון הצחה, ומפני ענין זה תקנו כל הברכות והתפלות מסודרות בפי כל ישראל כדי שיהא ענין כל ברכה ערוך בפי העלג.

טו. מניין שאומרים אבות... ומה ראו לומר קיבוץ גלויות לאחר ברכת השנים

⁵³ מ"ב שם טו

⁵⁴ מ"ב שם יד

⁵⁵ רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק א הלכה ד

⁵⁶ עיין טור קיב

⁵⁷ על הסדר כמשפט המקראות וכדיליף לקמן עכ"ל כלומר שסידרו הברכות זו אחר זו על פי המקראות שמורין אותנו שיהיו הברכות סדורים בדרך זה ולא בדרך אחר ובב"י כתב על פי אנדה משבלי הלקט משמע דהכי קאמר דמעולם היו סדורין י"ח ברכות מפי אבותינו ושכחום וחזרו ותיקנו אותם על פי הסדר שהיו מסודרין מעולם. ב"ח אורח חיים סימן קיב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

י"א⁵⁸ שאם חיסר איזה דבר שהוא עיקר הברכה כגון שחיסר להזכיר ענין קיבוץ גלויות בברכת תקע בשופר שעיקרה בנויה ע"ז אף אם חיתמה כראוי לא יצא ידי חובת הברכה וצריך לחזור לאומרה, וממנה להמשיך על הסדר, אולם⁵⁹ יכול להשלימה באמירת ענינה בשומע תפילה. וי"א⁶⁰ שאם חתם בדין יצא.

⁵⁸ דעת המחבר נט"ג, אף דכתב המ"א בסימן קי"ד סק"ט כגון שמעה בחתימתן אבל אם טעה באמצע אין בכך כלום נלע"ד דכונת המ"א שם הוא שחיסר איזה דבר שאינו מעיקר ענין הברכה אבל דבר שהוא מעיקר הברכה כחתימה דמיא ומוכח כן ממה דסיים המג"א שם דכמה מקומות חלוקות בנוסח התפלה אלמא דמיירי בענין נוסח בעלמא אבל לא בשחיסר את ענין הברכה וגם הלא המ"א העתיק בסימן ס"ד את דברי הכ"מ שם ועיין שם ברמב"ם ובכ"מ דענין הברכה הוא לעיכובא וגם הלא צוה לעיין בסימן נ"ט ור"ל דשם מוכח דאם התחיל ביוצר אור שהוא עיקר ענין הברכה אף שבאמצע אמר דבר שלא מענין הברכה יצא משא"כ אם חיסר את עיקר ענין הברכה לא יצא אף להמ"א וכן כתב הפמ"ג במ"ז אות ג. ביאור הלכה סימן קיט סעיף ג.

⁵⁹ לכאורה נראה דה"ה אם חיסר בשאר ברכה דבר שהוא מעיקר הברכה [כגון שחיסר ענין קיבוץ גלויות בברכת תקע בשופר שנקראת במגילה דף י"ג על שם זה עיי"ש] ג"כ יכול להשלים בברכת שומע תפלה אח"כ מצאתי בפמ"ג בסימן קי"ט אות ג' במ"ז בענין ספיקתינו כתב דאם דילג איזה תיבות שהוא מענין הברכה אין יכול להשלימו בשו"ת ומעמו דלא דמי לשאלה והבדלה דזה איננו נוסח קבוע תמיד לכך תקנו לזה תקנה משא"כ כששינה את הנוסח הקבוע ומ"מ לענ"ד צ"ע למעשה אחרי דדעת הגר"א ועוד כמה מהראשונים דהעיקר תלוי בחתימה לחוד וכמו שכתבנו בסימן נ"ט בבה"ל אפשר דבזה יש לצרף לזה דעת הפר"ח הנ"ל דיהיה יכול להשלימו בשו"ת כי גם הפמ"ג לא הביא ראיה לסברתו בזה. ביאור הלכה סימן קיז סעיף ה ד"ה אם לא

⁶⁰ ביאור הגר"א נט"ב שפסק לעיקר כדעת הרשב"א המובא בב"י דתלוי רק בחתימת הברכה לבר שאם חתם בדין יצא. גם במלחמות להרמב"ן מבואר לגירסתו כדעת הרשב"א דאם סיים יוצר המאורות אף שלא אמר בתחלה רק מעריב ערבים אעפ"כ יצא.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>